

В. Г. Панченко,

к. і. н., докторант Маріупольського державного університету

ДО ПИТАННЯ ПРО СПІВВІДНОШЕННЯ НЕОПРОТЕКЦІОНІСТСЬКОЇ ТА НЕОМЕРКАНТИЛІСТСЬКОЇ ПОЛІТИК: НОВІ ФОРМИ СТИМУЛЮВАННЯ ЕКОНОМІЧНОГО РОЗВИТКУ

V. Panchenko,

PhD, post-PHD at Mariupol State University

INTRODUCTION TO THE ISSUE OF CORRELATION BETWEEN NEO-PROTECTIONIST AND NEO-MERCANTILIST POLICIES: NEW FORMS OF STIMULI TO THE ECONOMIC DEVELOPMENT

У статті відслідковано зв'язок між політикою протекціонізму та неомеркантилізмом. Введено в термінологічний обіг поняття "неопротекціоністська політика" без свідомого її обмеження економічним виміром реалізації. Визначено способи реалізації неомеркантилістської економічної політики. Розглянуто матрицю політик сприяння економічному розвитку. Виокремлено циклічний, структурний і макроекономічний неомеркантилізм і обґрунтовано роль неопротекціонізму в реалізації кожного з його типів.

The relationship between protectionist policy and neo-mercantilism is revealed in the article. The notion "neo-protectionist policy" is put in the terminological practice without a purposeful limitation of its implementation by economic boundaries. The ways for implementation of neo-mercantilist economic policy are outlined. The matrix of policies promoting economic development is analyzed. The cyclic, structural and macroeconomic types of neo-mercantilism are distinguished, with substantiating the role of neo-protectionism in implementation of each type.

Ключові слова: неомеркантилізм, неомеркантилістська політика, неопротекціонізм, антиконкурентні спотворення, економічний розвиток.

Key words: neomercantilism, neomercantilist politics, neoprotectionism, non-competitive distortions, economic growth.

ПОСТАНОВКА ПРОБЛЕМИ У ЗАГАЛЬНОМУ ВИГЛЯДІ ТА ЇЇ ЗВ'ЯЗОК ІЗ ВАЖЛИВИМИ НАУКОВИМИ ЧИ ПРАКТИЧНИМИ ЗАВДАННЯМИ

Основні засадничі положення неомеркантилізму з достатнім ступенем апроксиматичності можна звести до таких: "глобальний безлад" у світовій торгівлі змушує країни конкурувати та максимізувати свою владу задля забезпечення власного суверенітету та безпеки. Неомеркантилізм намагається пояснити спосіб, в який країни мають проводити свою економічну політику задля максимізації власного багатства, або ж по-іншому — закріплення лідерського становища у міжнародній системі; країни намагаються контролювати прямі іноземні інвестиції та інші фінансові потоки задля зменшення економічної залежності від інших країн. Неомеркантилізм відсторонюється від ідеї відкритих ринків та зміцнення взаємозалежностей між країнами, адже це може послабити національне процвітання та безпеку країн, що розвиваються, особливо якщо це стосується співпраці із вже розвиненими країнами; держава позиціонується як основний сповідувач національних інтересів; визнається важливість економічної та військової

потужності держави, що вимагає від уряду активної підтримки торгівлі, формування продуманої інвестиційної політики та надання преференцій національним фірмам.

АНАЛІЗ ОСТАННІХ ДОСЛІДЖЕНЬ І ПУБЛІКАЦІЙ

Серед теоретиків неомеркантилізму слід виокремити дослідників англосаксонської школи Г. Шека, Дж. Вігінса [1], а також Б. Хеттне [2]. Ключові положення і тези неомеркантилізму зводяться до сильної ролі держави в рамках національної економічної системи, допущенню (в окремих ситуаціях — заохочення) її втручання в господарські процеси, зокрема в зовнішньому секторі: стимулювання експорту, часткове імпортозаміщення, регулювання транскордонного руху капіталу шляхом реалізації уповноваженими органами послідовних валютно-політичних заходів. Один з їхніх головних макроекономічних цільових орієнтирів — збільшення золотовалютних резервів, що дозволяє уряду проводити при інших рівних умовах більш ефективну кредитно-грошову і податково-бюджетну політику. В цьому контексті не слід, однак, ототожнювати неомер-

кантилізм з протекціонізмом: останній може (але не повинен) бути одним із проявів першого. Елементи неомеркантилізму, в свою чергу, іноді включаються в доктрини дирижизму або державного капіталізму, не виступаючи при цьому їх всеосяжним втіленням. Концепція "неомеркантилізму" (як і її "історичний прабатько" — меркантилізм) не є когерентною системою взаємопов'язаних економічних принципів, подібних кейнсіанству, марксизму, неолібералізму та ін.

ПОСТАНОВКА ЗАВДАННЯ

Неомеркантилістській аналіз (якщо його праобразом вважати меркантилізм) як такий не відображає наслідки глобальної ліквідності капіталу внаслідок лібералізації фінансових ринків, лібералізації ринку послуг, інтернаціоналізації й транснаціоналізації виробництва, трансформації бізнес-стратегій, корпоративних інверсій, аутсорсингу, офшорингу та ін. Довільне, а часом відчуттєве використання термінів "неомеркантилізм" і "неомеркантилістська політика" має наслідком вкрай апроксиматичне трактування висловлюваних у наукових колах гіпотез і нівелювання вимог методологічної виваженості. Введення в термінологічний обіг поняття "неопротекціоністська політика" без свідомого її обмеження економічним виміром реалізації дозволить вирішити існуючу внутрішню неузгодженість поняття "неомеркантилізм".

ВИКЛАД ОСНОВНОГО МАТЕРІАЛУ

На нашу думку, неомеркантилістську політику можна визначити як політику, спрямовану на збільшення національного виробничого потенціалу шляхом обмеження імпорту і/або експорту через маніпулювання міжнародною системою торгівлі і порушення принципів вільної торгівлі. Така політика включає все, починаючи від дискримінаційних тарифів, дискримінаційних технологічних стандартів, експортних субсидій, примусової передачі технологій і слабкого захисту інтелектуальної власності (ІВ) і закінчуючи наданням пільг продукції місцевого походження порівняно з іноземною технологічною продукцією і послугами під час державних закупівель (на додаток до інших сфер політики, таких як політика щодо конкуренції). "Неомеркантилізм" не є ані сталим, ані продуктивним у разі, якщо ґрунтується виключно на стратегіях, основаних на експорті. До того ж, неомеркантилістська політика багатьох країн приречена на неефективність у довгостроковій перспективі, в разі, якщо помилково встановлені пріоритети змушують країни відмовлятися від політики стимулювання зростання продуктивності національної економіки, що є головним фактором довгострокового зростання і розвитку.

Неомеркантилістська політика може реалізовуватись в кілька способів.

1. Якщо підтримка експорту національних компаній заохочується через справедливую політику, що не допускає викривлень, шляхом використання потенціалу конкурентної податкової політики підприємств, розвиненої інфраструктури, технологічного обслуговування великих виробників, підтримки університетських досліджень і передачі технологій. Такого роду політика конструктивної підтримки комерційного сектору може

підвищити продуктивність підприємств, а також стимулювати інші країни до прийняття подібної безпрограшної політики. Як зазначає Дж. Стадвелл, Японія, Корея, Тайвань і Китай знайшли спосіб удосконалення поєднання субсидій та протекціонізму виробників, — відповідно, дбаючи про їхній розвиток, — із конкуренцією та "експортною дисципліною", що дали їм змогу продавати свою продукцію на міжнародному ринку й у такий спосіб домогтися конкурентоспроможності на глобальному. Так було вирішено традиційну проблему політики субсидіювання та протекціонізму, яка полягала в тому, що підприємці привласнювали фінансові заохочення, але не виправдовували очікувань стосовно полегшення праці й виготовлення конкурентоспроможних товарів. Підприємства втратили можливість ховатися за тарифами та іншими бар'єрами й постачати продукцію лише на захищений внутрішній ринок, оскільки протекція, субсидії та кредити залежали від збільшення обсягів експорту. Підприємства, які не відповідали встановленим експортним показникам, були позбавлені дотацій та субсидій держави та змушені зливатися з більш успішними компаніями — чи іноді навіть оголошували банкрутство. У такий спосіб утворення компаній світового рівня стало слугувати за виправдання суттєвих інвестицій з боку держави [3, с. 16—17].

2. Якщо країни вдаються до несправедливої, протекціоністської політики виключно заради збільшення експорту. Наприклад, деякі країни обирають в якості пріоритету тільки несправедливе отримання доступу до об'єктів інтелектуальної власності заради випуску інноваційної продукції, яка потім створюватиметься і вироблятиметься. Наприклад, 9 березня 2012 р. Головний офіс патентного контролю Індії видав примусову ліцензію індійській фармацевтичній компанії Natco, яка дозволяла їй виробляти запатентовані ліки від раку (Nexavar або Sorafenibtosylate), створені компанією Bayer. Головний офіс патентного контролю Індії виніс вердикт не на користь Bayer за трьома пунктами, включаючи пункт про те, що патент не використовувався повністю на практиці в Індії, оскільки він не мав національного походження. Описаний приклад є однозначно політичним рішенням, яке дискримінує імпорт, порушуючи міжнародні зобов'язання Індії. У спеціальному звіті 301 Торговельного представництва США від 2013 року [4] з приводу цієї норми зазначено: рішення Індії щодо обмеження патентних прав інноватора, яке частково ґрунтується на рішенні інноватора імпортувати його [інноватора] продукцію, а не виробляти її в Індії, встановлює тривожний прецедент. Поки це рішення не скасовано, воно потенційно змушуватиме інноваторів за межами Індії — включаючи інноваторів у інших галузях, крім фармацевтичної, таких як зелені технології та ІКТ — здійснювати виробництво в Індії, щоб уникати примусового надання ліцензій на винаходи третім сторонам.

3. Якщо країни створюють такі інституційні вимоги, які змушують заради отримання доступу до їхніх ринків інші країни переміщувати на їхню територію своє виробництво (виробництво товарів або збирання). Наприклад, Китай, намагаючись змусити іноземні фірми до переміщення виробництва на свою територію, використовує різноманітні тактики, як неприховані (конкретні вимоги щодо частки місцевого компонента), так і більш прихо-

↑ НАСКРІЗНЕ ЗРОСТАННЯ ПРОДУКТИВНОСТІ ТА ІННОВАЦІЙ	<div style="border: 1px solid black; padding: 5px; margin: 0 auto; width: 80%;">ПІДТРИМКА ПІДПРИЄМСТВ</div> ДОПОМОГА ВСІМ ПІДПРИЄМСТВАМ У ВСІХ ГАЛУЗЯХ	
↓ ІМПОРТ	<div style="border: 1px solid black; padding: 5px; margin: 0 auto; width: 80%;">ІННОВАЦІЙНА ДІЯЛЬНІСТЬ НА МІСЦЯХ</div> НАДАННЯ ПРЕФЕРЕНЦІЙ НАЦІОНАЛЬНИМ ПІДПРИЄМСТВАМ	<div style="border: 1px solid black; padding: 5px; margin: 0 auto; width: 80%;">ЛОКАЛІЗАЦІЙНІ БАР'ЄРИ ДЛЯ ТОРГІВЛІ</div> НАДАННЯ ПРЕФЕРЕНЦІЙ НАЦІОНАЛЬНИМ ПІДПРИЄМСТВАМ
↑ ЕКСПОРТ	<div style="border: 1px solid black; padding: 5px; margin: 0 auto; width: 80%;">ЗАГАЛЬНИЙ МЕРКАНТИЛІЗМ</div> ЗМЕНШЕННЯ ІМПОРТУ І ЗБІЛЬШЕННЯ ЕКСПОРТУ	
	НАЦІОНАЛЬНІ ПІДПРИЄМСТВА	ЗАРУБІЖНІ ПІДПРИЄМСТВА

Рис. 1. Матриця політик сприяння економічного розвитку

Джерело: [5].

вані (вимога створення спільного підприємства як умова доступу до ринку). Неомеркантилізмом є і вимоги таких країн як Росія, Південна Корея і В'єтнам, згідно з якими іноземні підприємства повинні розміщувати в цих країнах центри даних або іншу інфраструктуру ІКТ, щоб отримати право на надання цифрових послуг місцевим підприємствам і користувачам.

4. Якщо країни використовують державне регулювання і стандарти для витіснення іноземних товарів і послуг. Наприклад, санітарні норми Аргентини і Австралії стосовно гуртового імпорту американських яблук, які ґрунтуються на положеннях про захворювання рослин, не є науково обґрунтованими. Китай забороняє імпорт свіжої картоплі зі США. Дві різні державні установи Японії вимагають, щоб весь імпортований зі США рис проходив постійні, тривалі і непотрібні перевірки на наявність соєних різних хімічних речовин, багато з яких є нешкідливими. ЄС та інші країни продовжують запроваджувати необґрунтовані заборони на імпорт біотехнологічної продукції зі США або запроваджувати вимоги стосовно неї, незважаючи на постійні дослідження, що доводять її безпечність. Ці та інші види бар'єрів, пов'язаних зі стандартами, можуть мати значний економічний вплив. Наприклад, фахівці Організації економічного співробітництва та розвитку (ОЕСР) підрахували, що дотримання технічних стандартів, пов'язаних із економікою, підвищує вартість імпортованої продукції аж на 10%. Фахівці Інноваційної фундації та інноваційних технологій ITIF (Information Technology and Innovation Foundation) виокремлюють чотири основні типи політики економічного розвитку, які можуть реалізовувати країни (див. рис. 1).

На горизонтальній вісі політики диференційовано залежно від того, що є для них пріоритетом — націо-

нальні фірми або іноземні фірми. Наприклад, деякі політичні стратегії спрямовані на зростання економіки через дискримінацію на користь фірм з місцевими власниками на підставі того, що місцеві фірми роблять більший внесок у національну економіку, ніж фірми з іноземними власниками. Метою інших політичних стратегій є розміщення іноземних виробництв у країні — або шляхом стимулювання іноземних фірм, або, набагато частіше, шляхом примусу. На вертикальній вісі показано, чи є метою політики стимулювання наскрізних інновацій і зростання продуктивності або політика більш схильна до меркантилізму, а відтак спрямована на скорочення імпорту і стимулювання експорту.

Локалізаційні бар'єри для торгівлі (ЛБТ) є механізмом відвертого тиску на іноземні підприємства, аби примусити їх займатися економічною діяльністю на місці в приймаючій країні, щоб отримати право на реалізацію продукції на місцевому ринку (тобто

ринку приймаючої країни). Справжнє призначення ЛБТ — примусити іноземні підприємства виробляти на місці в приймаючій країні те, що вони інакше виробляли би за межами приймаючої країни і експортували у приймаючу країну. Їх мета — втримати в приймаючій країні інвестиції або виробництво підрозділів іноземних підприємств шляхом запровадження обов'язкових обмежень — часто в якості умови доступу до ринку — стосовно розміщення виробництва товарів і послуг, збереження і оброблення даних і навіть передачі технологій та інтелектуальної власності. ЛБТ включають чотири первинні типи політики: вимоги щодо частки місцевого компонента; виробництво на місці як умова доступу на місцевий ринок; примусові компенсації; примусові передачі технологій або інтелектуальної власності.

Політика щодо інноваційної діяльності в приймаючій країні надає пільги підприємствам із національними власниками (зазвичай в збиток іноземним підприємствам) з метою підвищення їх конкурентоспроможності. Така політика включає забезпечення фінансової допомоги тільки підприємствам із національними власниками, як-от низьковідсоткові позики, надання земельних ділянок, грошові субсидії, податкові послаблення або звільнення від податків, фінансові пільги для державних підприємств. Ця політика також включає регуляторні акти, які сприяють національним підприємствам, ускладнюючи для іноземних підприємств умови місцевої конкуренції, через запровадження національних технологічних стандартів, обтяжливих вимог щодо регуляторної сертифікації, необґрунтованих процедур оцінки на відповідність тощо. Врешті-решт, ця політика включає регуляторні акти, спрямовані на блокування конкуренції з боку іноземних підприємств, які бажають конкурува-

Таблиця 1. Антиконтентні ринкові спотворення (АКРС) як джерело походження та прояв неопротекціонізму

Вид АКРС	Характеристика
Правила, що обмежують кількість та діапазон постачальників	До них відносяться надання ексклюзивних прав компанії для надання послуг або продуктів; вимоги ліцензування; обмеження можливостей державних закупівель; географічні обмеження на здатність фірм постачати товари чи послуги, інвестиційний капітал чи робочу силу; і передача виняткових прав уряду на постачання товару або виконання послуги. В межах цієї категорії, вхідні обмеження є найбільш поширеним джерелом скарг іноземних та вітчизняних фірм. Вхідні обмеження можуть приймати форму прямих заборон або непрямих обмежень, як стандарти якостей, правила сертифікації, вимоги до достатності капіталу для банків і інших адміністративних або бюрократичних бар'єрів. Вхідні обмеження не тільки можуть забезпечувати ринкову владу і обмежити вихід успішних фірм, вони можуть гальмувати реалізацію економії від масштабу і перешкоджати інвестиціям. Державні або місцеві правила, які обмежують вхід на субнаціональному рівні, можуть виявитися особливо згубними в зв'язку з цим, і гальмувати економічне зростання, так як вони зменшують добробут споживачів
Правила, що обмежують спроможність постачальників конкурувати	Такі правила можуть приймати форму будь-чого, що зменшує інтенсивність, з якою фірми можуть конкурувати. Наприклад, правила, що обмежують рекламу, можуть охолодити міжфірмову конкуренцію. Деякі країни вводять обмеження на пряму споживчу рекламу, що обмежує відомість про продукти та послуги та можуть заблокувати споживачі переваги на основі недосконалої інформації. Це може особливо позначитися на нових іноземних учасниках, які прагнуть отримати гарну репутацію на новому ринку. Аналогічним чином деякі нормативні акти можуть підвищити витрати встановлених вітчизняних фірм по відношенню до нових закордонних учасників, встановивши особливо високі стандарти продукції, які спрямовані на товари, що виробляються успішною вітчизняною компанією
Правила, які зменшують стимул постачальників конкурувати	Деякі регулюючі структури можуть призвести до утворення картеля або іншим чином приглушити або усунути стимули фірми конкурувати. Це може статися, наприклад, коли уряд звільняє певну групу фірм (як-от державні компанії) від національних законів про конкуренцію або накладає обмеження, що робить дуже дорогим процес переходу споживачів від одного постачальника до іншого
Правила, що обмежують вибір та доступні відомості для споживачів	Є багато типів правил такого роду. Деякі з них пов'язані з обмеженнями реклами. Інші відносяться до систем саморегуляції та корегування, де регуляторний тягар лягає на самих учасників ринку через добровільні системи регулювання
Правила, що застосовуються до державних підприємств	У багатьох юрисдикціях уряди надають спеціальні субсидії чи правові привілеї (наприклад, звільнення від впливу законодавства про конкуренцію) державним підприємствам. Крім того, регуляторні системи часто орієнтовані на користь конкретного громадянина-лідера на ринку або провідної технології. Ці спотворення штучно спотворюють конкурентоспроможні результати і можуть закріпити або зосередити монопольну владу в руках лобійованих підприємств. Окрім відповідних практик, АКРС можуть мати форму податкового законодавства, яке надає переваги вибраним компаніям шляхом імплементації регуляторних та примусових дій (наприклад, рішення природоохоронних органів, рішення урядових органів стосовно розташування інвестицій або стандартів виробництва, звільнення від дозволів на будівництво та переваги у державних закупівлях)

Джерело: укладено автором за [6—9].

ти на місцевих ринках, наприклад акти про створення державних монополій, запровадження контролю закордонних закупівель, запровадження обмежень на комерційну діяльність або прями інвестиції іноземних фірм тощо.

Антиконтентні ринкові спотворення (АКРС) передбачають дії уряду, спрямовані на лобійовання інтересів окремих суб'єктів господарювання, внаслідок чого які отримують або зберігають штучну конкурентну перевагу перед своїми конкурентами незалежно від їхньої резидентності (див. табл. 1). АКРС включають: державні обмеження, які спотворюють ринки і зменшують конкуренцію; антиконтентні приватні заходи, які, за мовчазної підтримки урядів, мають суттєвий вплив на торгівлю за межами юрисдикції, що накладає обмеження на торгівлю. Серед найбільш згубних АКРС є ті, що штучно змінюють базову вартість між конкуруючими фірмами. Такі зміни вартості мають масштабний і моментальний вплив на частку ринку, а отже, на міжнародні торгові потоки. Зі зростаючою інтернаціоналізацією торгівлі, АКРС не тільки зменшують внутрішній споживчий добробут — вони більшою мірою можуть мати шкідливий вплив на іноземні підприємства, котрі прагнуть займатися бізнесом у країні, що запроваджує обмеження.

До того ж, національні країни постраждалих іноземних підприємств не можуть застосовувати свої закони про конкуренцію екстериторіально, щоб вплинути на такі обмеження. Оскільки АКРС не були обмежені ініціативами лібералізації міжнародної торгівлі, вони становлять серйозний виклик глобальному покращенню добробуту шляхом зменшення потенційної торгівлі та можливостей інвестування. Таким чином, ринкові дисбаланси внаслідок несправедливої конкуренції (РДНК) — це такі заходи або регуляторні норми, які створюють додаткові конкурентні переваги окремим учасникам ринку за рахунок інших. Така ситуація виникає, коли уряд приймає заходи, спрямовані на подолання несправедливої конкуренції або неефективних ринкових механізмів, однак через неправильне їхнє використання лише шкодить загальному добробуту населення.

Ринкові дисбаланси внаслідок несправедливої конкуренції є наслідком обмежень, що можуть виникнути через урядові дії, направлені на несправедливий розподіл конкурентних переваг серед суб'єктів національного господарства.

Такі дії можуть включати в себе:

- 1) закони, нормативно-правові акти, а також судову практику, націлену на повне усунення конкуренції;
- 2) закони, нормативно-правові акти, а також судову практику, які лише зменшують конкуренцію;
- 3) закони та норми, які по-різному застосовуються до різних фірм, а також регуляторні пільги для деяких суб'єктів;
- 4) дисбаланси, викликані діяльністю державних підприємств;
- 5) дії або бездіяльність антимонопольних установ;
- 6) антиконтентну державну допомогу.

Проведений аналіз неопротекціоністських інструментів дозволяє нам виокремити неопротекціонізм як інструмент:

1. Циклічного неомеркантилізму, поштовхом до використання якого стає втрата країною потенціалу економічного зростання, підживлена незадіяними ресурсами, недостатньо використаним капіталом і безробіттям. Інструменти циклічного неомеркантилізму, що проводяться однією країною, загрожують дефляцію в тих її країнах-партнерах, які мають незадіяні в економіці ресурси. Ця проблема займала ще Дж. Кейнса, який стверджував, що внаслідок обмеженості міжнародної ліквідності дебітори (країни, у яких дефіцит) завжди відчуватимуть більшу необхідність в адаптації до нових умов, ніж кредиторі. Ця асиметрія спричинить дефляційний ефект, оскільки країни-дебітори повинні будуть скорочувати попит, а країни з позитивним сальдо при цьому не компенсуватимуть дефляцію. Тому, на його думку, країни, які заробляють на позитивному балансі, необхідно змушувати платити цей прибуток. Циклічний неомеркантилізм, серед іншого, виправдовується тим, що іманентними характеристиками сучасних криз стає відсутність внутрішніх стабілізаторів відновлення економіки і циклічних повторень через набуття ними (кризами) характеру затяжної рецесії [10, с. 29—31].

2. Структурного неомеркантилізму, який може виступати складовою політики розвитку чи політики зростання протягом тривалого періоду часу. Така політика може мати віддалені ефекти для країни-партнерів. Одним із його проявів є недооцінений обмінний курс, який виступає одночасно податком на імпорт та експортною субсидією, що може мати негативні ефекти для торгових партнерів. З одного боку, структурний неомеркантилізм реалізується через зниження середньострокових цін на промислову продукцію, зменшуючи тим самим можливість для диверсифікації структури економіки в країнах-партнерах і нарощуванні у них обсягів експорту промислових товарів. Структурні проблеми Субсахарської Африки і Латинської Америки можуть частково пояснюватись зростанням структурного неомеркантилізму в Китаї. Так, 10-відсоткове знецінення реального обмінного курсу Китаю зменшує експорт типового продукту країни, що розвивається до третіх країн приблизно на 1,5—2,0 %. Наслідки такого зниження можуть мати віддалені ефекти на перспективи економічного зростання країни-об'єкта валютної атаки країни-партнера.

3. Макроекономічного неомеркантилізму, який був найочевиднішим в недавній кризі у створенні так званого надлишку заощаджень. Велике і зростаюче сукупне збільшення надлишків поточного рахунку підвищило глобальну ліквідність, призводячи до легкого кредиту та запозичення, яке може легко перетворитися на нерозсудливість, фінансовий надлишок і бульбашки активів, погрожуючи фінансовій стабільності. Ощадна гіпотеза надлишку ні в якому разі не заперечується: багато економістів стверджують що грошова і регулююча політика країн-позичальників повинна бути головним чином відповідальною.

У кінцевому підсумку категорія "політика неомеркантилізму" включає такі заходи, що не тільки викривляють торгівлю, а й рівною мірою загрожують національним та іноземним фірмам до того часу, поки ці фірми здійснюють виробництво на місці у приймаючій країні-прихильниці неомеркантилізму. За своєю сутні-

стю ця політика спрямована на підвищення цін на імпорт і скорочення вартості експорту. Зокрема, маніпулювання валютою — це політика, яка часто використовується, причому в масштабах всієї економіки, викривлює торгівлю і має однакові негативні наслідки для всіх комерційних секторів економіки. Аналітики торгівлі з Peterson Institute for International Economics [11—13] дійшли висновку, що уряди цілої низки країн (включаючи Аргентину, Бразилію, Китай, Гонконг, Індію, Індонезію, Ізраїль, Японію, Малайзію, Філіппіни, Сінгапур, ПАР, Південну Корею, Швейцарію, Тайвань, Таїланд і Туреччину) останнім часом втручались на валютні ринки з метою заниження вартості місцевої валюти, що знизить вартість експорту і підвищить вартість імпорту. Запроваджені країнами тарифи (та інші торговельні бар'єри, такі як митні обмеження) мають подібний ефект через підвищення цін на імпорт. І навпаки, експортні субсидії спрямовані на зменшення витрат національних експортерів.

ВИСНОВКИ

Введення в термінологічний обіг поняття "неопротекціоністська політика" без свідомого її обмеження економічним виміром реалізації, дозволило вирішити існуючу внутрішню неузгодженість поняття "неомеркантилізм". Це дозволяє нам визначити політику агресивного неопротекціонізму як комплекс заходів економічної та регуляторної політик держави, що має за мету заохочення створення/розвитку обраних галузей/підприємств економіки, що передбачає використання захисних бар'єрів та інших механізмів підтримки (адміністративної, фінансової, нетарифного захисту) і має своїм наслідком перерозподіл ринкової частки на користь країни-адаптанта такої політики шляхом "балканізації" ринків та продукування антиконкурентних ринкових деформацій. Країни-реалізатори агресивного неопротекціонізму не зацікавлені в координації міжнародної економічної політики на глобальному інституційному рівні, а отже, політика, ними імплементована, набуває ознак політики "розори свого суцїда".

На відміну від політики агресивного неопротекціонізму, політика поміркованого неопротекціонізму виступає комплексом заходів макроекономічної та регуляторної політик держави, що формально не порушують укладених на глобальному інституційному рівні домовленостей і має на меті утримання зайнятих позицій на внутрішньому і зовнішньому ринках шляхом підвищення конкурентоспроможності галузей економіки, обраних за точки росту (наприклад, інноваційних) або тих, що виступають стратегічними галузями (наприклад, галузь сільського господарства в ЄС), та/або реалізацію соціально-економічного розвитку в країні.

Література:

1. Schoeck H. Central Planning and Neomercantilism / H. Schoeck, J.W. Wiggins. — New York: D. van Norstrand Company Ltd, 1964. — 239 p.

2. Hettne B. Neo-Mercantilism: What's in a Word? [Electronic resource] / B. Hettne. — Mode of access: <http://rossy.ruc.dk/ojs/index.php/ocpa/article/view/3924/2090>

3. Стадвелл Джо. Чому Азії вдалося. Успіхи і невдачі найдинамічнішого регіону світу / Джо Стадвелл; пер. з англ. Олександра Цехановська. — К.: Наш Формат, 2017. — 448 с.

4. The "Special 301" Report [Electronic resource] / The Office of the United States Trade Representative. — 2013. — Mode of access: <https://ustr.gov/sites/default/files/05012013%202013%20Special%20301%20Report.pdf>

5. Wein M.A. The Global Mercantilist Index: A New Approach to Ranking Nations' Trade Policies [Electronic resource] / M.A. Wein, S.J. Ezell, R.D. Atkinson. — Mode of access: <http://www2.itif.org/2014-general-mercantilist-index.pdf>

6. Singham Sh. Public Sector Restraints: Behind-the-Border Trade Barriers / Sh. Singham, D. Sokol // Texas International Law Journal. — 2004. — Vol. 39. — P. 625—646.

7. Singham Sh. Enhancing Welfare by Attacking Anticompetitive Market Distortions [Electronic resource] / Sh. Singham, A. Abbott // Revue Concurrences. — 2011. — No. 4. — Mode of access: https://papers.ssrn.com/sol3/papers.cfm?abstract_id=1977517

8. Singham Sh. The Effect of Anticompetitive Market Distortions (ACMDs) on Global Markets [Electronic resource] / Sh. Singham, U.S. Rangan, R. Bradley // Revue Concurrences. — 2014. — No. 4. — Mode of access: <http://www.global-economic-symposium.org/knowledgebase/how-to-build-sustainable-cities-for-the-next-urban-billion/virtual-library/the-effect-of-anticompetitive-market-distortions-acmds-on-global-markets>

9. Singham Sh. Freeing the Global Market: How to Boost the Economy by Curbing Regulatory Distortions [Electronic resource] / Sh. Singham. — 2012. — Mode of access: <https://www.squirepattonboggs.com/~media/files/insights/publications/2012/10/freeing-the-global-market-how-to-boost-the-economy-by-curbing-regulatory-distortions-acmds-on-global-markets/fileattachment/freeingtheglobalmarkethowtoboosttheeconomybycurbing-regulatory-distortions-acmds-on-global-markets.pdf>

10. Петленко Ю.В. Теоретичні та методологічні аспекти фіскальної політики держави / Ю.В. Петленко, К.І. Милованова. // Вісник Київського національного університету ім. Тараса Шевченка. Сер.: Економіка. — 2017. — № 1. — С. 28—34.

11. Hufbauer G.C. Local Content Requirements: A Global Problem [Electronic resource] / G.C. Hufbauer, J.J. Schott, C. Cimino-Isaacs. — Washington, DC: Peterson Institute for International Economics, 2013. — Mode of access: <https://piie.com/events/local-content-requirements-global-problem>

12. Gagnon J.E. Combating Widespread Currency Manipulation [Electronic resource] / J.E. Gagnon. — Washington, DC: Peterson Institute for International Economics, 2013. — Mode of access: <http://www.iie.com/publications/pb/pb12-19.pdf>

13. Cline W.R. Currency Wars [Electronic resource] / W.R. Cline, J. Williamson. — Washington, DC: Peterson Institute for International Economics, 2010. — Mode of access: <http://www.iie.com/publications/pb/pb10-26.pdf>

References:

1. Schoeck, H. (1964), Central Planning and Neomercantilism, D. van Norstrand Company Ltd, New York, US.

2. Hettne, B. (2014), "Neo-Mercantilism: What's in a Word?", available at: <http://rossy.ruc.dk/ojs/index.php/ocpa/article/view/3924/2090> (Accessed 20 January 2018).

3. Studwell, J. (2017), Chomu Azii vdalosia. Uspikhy i nevdachi najdynamichnishoho rehionu svitu [How Asia Works: Success and Failure in the World's Most Dynamic Region], Nash Format, Kyiv, Ukraine.

4. The official site of The Office of the United States Trade Representative (2013), "The "Special 301" Report", available at: <https://ustr.gov/sites/default/files/05012013%202013%20Special%20301%20Report.pdf> (Accessed 22 January 2018).

5. Wein, M.A. Ezell, S.J. and Atkinson, R.D. (2014), "The Global Mercantilist Index: A New Approach to Ranking Nations' Trade Policies", available at: <http://www2.itif.org/2014-general-mercantilist-index.pdf> (Accessed 21 January 2018).

6. Singham, Sh. and Sokol, D. (2004), "Public Sector Restraints: Behind-the-Border Trade Barriers", Texas International Law Journal, vol. 39, pp. 625—646.

7. Singham, Sh. and Abbott, A. (2011), "Enhancing Welfare by Attacking Anticompetitive Market Distortions", Revue Concurrences, [Online], vol. 4, available at: https://papers.ssrn.com/sol3/papers.cfm?abstract_id=1977517 (Accessed 22 January 2018).

8. Singham, Sh. Rangan, U.S. and Bradley R. (2014), "The Effect of Anticompetitive Market Distortions (ACMDs) on Global Markets", Revue Concurrences, [Online], vol. 4, available at: <http://www.global-economic-symposium.org/knowledgebase/how-to-build-sustainable-cities-for-the-next-urban-billion/virtual-library/the-effect-of-anticompetitive-market-distortions-acmds-on-global-markets> (Accessed 22 January 2018).

9. Singham, Sh. (2012), "Freeing the Global Market: How to Boost the Economy by Curbing Regulatory Distortions", available at: <https://www.squirepattonboggs.com/~media/files/insights/publications/2012/10/freeing-the-global-market-how-to-boost-the-economy-by-curbing-regulatory-distortions-acmds-on-global-markets/fileattachment/freeingtheglobalmarkethowtoboosttheeconomybycurbing-regulatory-distortions-acmds-on-global-markets.pdf> (Accessed 24 January 2018).

10. Petlenko, Yu. V. (2017), "Theoretical and methodological aspects of fiscal policy of the state", Visnyk Kyivskoho natsionalnoho universytetu im. Tarasa Shevchenka. Seriya: Ekonomika, no. 1, pp. 28—34.

11. Hufbauer, G.C. Schott, J.J. and Cimino-Isaacs, C. (2013), Local Content Requirements: A Global Problem, Peterson Institute for International Economics, Washington, DC, US.

12. Gagnon, J.E. (2013), Combating Widespread Currency Manipulation, Peterson Institute for International Economics, Washington, DC, US.

13. Cline, W.R. and Williamson, J. (2010), Currency Wars, Peterson Institute for International Economics, Washington, DC, US.

Стаття надійшла до редакції 08.02.2018 р.